

гл. ас. д-р ПРЕСЛАВ ДИМИТРОВ

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ” - Благоевград

**ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ В
БАЛНЕО, СПА И УЕЛНЕС ТУРИЗМА ПОСРЕДСТВОМ ПРОЕКТ „ТЕРМ”,
ФИНАНСИРАН ПО ПРОГРАМА „ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ” НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ**

**OPPORTUNITIES FOR IMPROVEMENT OF THE VOCATIONAL EDUCATION AND
TRAINING IN BALNEO, SPA AND WELLNESS TOURISM THROUGH THE “THERM”
PROJECT,
FINANCED UNDER THE EU LEONARDO DA VINCI PROGRAMME**

Chief Assistant Prof. Dr. PRES LAV DIMITROV

SOUTH-WEST UNIVERSITY “NEOFIT RILSKI”, Blagoevgrad

Abstract: In Europe, the hydrotherapy sector has an important role to play both socially and economically. Bulgaria and Romania are facing the challenges raised by the transition from a planned economy to a market economy and their integration in Europe. The development of tourism and of seaside tourism in particular, is of strategic significance for these two countries. And there is a strong willingness to redirect the development of the tourism industries of Bulgaria and Romania from the traditional mass sea and winter tourism products to some more customized tourism types such as the spa & wellness tourism. France, a major tourist destination, has a wealth of resources in the field of hydrotherapy. All three countries comprise some 60% of the SPA & Wellness tourism resources and supply in Europe. Furthermore, they also share a common challenge: the ongoing shift from hydrotherapy as a health treatment to hydrotherapy as a source of relaxation implies a change in the professional profile of hydrotherapists. Although they are in permanent contact with clients, there is currently no official qualification for hydrotherapists. In none of the partner countries (Bulgaria, Romania, France, and indeed Europe) is there a recognized qualification for this rapidly developing career.

The aim of the project called „Création d’une certification européenne d’agent thermal (THERM)”¹, financed under the EU Leonardo da Vinci Programme, is to create, at European level, a qualification that is validated by all three countries, in order to recognize the skills involved. This qualification will be based on three frames of reference: experience, qualification and training. These frames of reference will be established according to the Skills-Based Approach. This new qualification will be included in the European Qualifications Framework (EQF). It will be placed on one of the eight levels of the European meta-framework. It will be allocated a credit number (ECSVET). It will be broken down into certificated units. A standard procedure will be established to allow for the validation of knowledge and skills acquired through informal learning. In each partner country, this qualification will be the subject of a request for inclusion in each of the national qualification registers.

Since hydrotherapy jobs (generic label) are essentially seasonal, an effort will be made to create bridges with the similar qualification of nursing auxiliary. These two types of work are in the same area of professional mobility. The optimization of training pathways, by including the core subjects that are common to these two trainings and the validation of knowledge and skills acquired through experience, will promote the acquisition of a dual qualification, which is an important factor in the “flexicurity” of the vocational pathways of seasonal workers. The consortium led by the South-West University “Neofit Rilski” includes three types of members in each of the partner countries: employers’ organizations representing hydrotherapy establishments, universities with expertise in balneology, and training bodies with expertise in training design.²

Key words: SPA & Wellness Tourism, Certification and Validation of Qualifications

¹ “Creation of and European Certificate for a Thermal Agent (THERM)”;

² The text of the abstract is taken and adapted to the needs of the present article from the following web site: http://eacea.ec.europa.eu/llp/results/2007/documents/subprogrammes-results/2007_leonardo_compendia.pdf

Балнеоложният, спа и уелнес сектор на туристическата индустрия¹ е изпълнявал, изпълнява и ще изпълнява важна социална и икономическа роля в Европа. Същевременно, последните две от новоприсъединилите се страни-членки на Европейския съюз – България и Румъния продължават да се сблъскват с предизвикателствата от прехода им от планова към пазарно-ориентирана икономика, както и от интеграцията им в Европа. Развитието на туризма и по-специално на морския туризъм е от стратегическо значение за тези две страни. Същевременно е налице и силно желание към пренасочване развитието на туристическите индустрии на България и Румъния от традиционните продукти на масовия морски и зимен туризъм към по-кастомизирани видове туризъм като балнеоложният, спа и уелнес туризма. Франция, от друга страна – в качеството си на основна, световна туристическа дестинация притежава голямо разнообразие от ресурси в сферата на балнеологията, спа и уелнес туризма. И трите страни съвместно притежават приблизително 60% от ресурсите и от предлагането в спа и уелнес туризма в Европа. Нещо повече, те са изправени и пред едно общо текущо предизвикателство: предвиждането от балнеологията (хидротерапията), разглеждана като лечение на здравето, към балнеологията, разглеждана като източник на релаксация, което предвиждане означава промяна в профила на лицата извършващи балнеолечебни, калоелечебни, таласотерапевтични и други топлинни процедури. Макар че тези лица са в непрестанен контакт с клиентите, то понастоящем няма официално призната

¹ Този вид сектор на туристическата индустрия е известен във Франция под наименованието „Термализъм“ (Thermalisme), а в англосаксонските страни освен понятието „спа и уелнес“ се използва и по-медицински ориентираното понятие „хидротерапевтичен сектор“ (hydrotherapy sector).

квалификация за тях. В нито една от страните с организации-партньори по Проект „THERM“ (България, Франция, Румъния и Европа като цяло) няма призната квалификация (под формата на професия за обучение, най-вече) за тази бързо развиваща се възможност за професионална кариера.

В България например, понастоящем, обучението на изпълнителски персонал за нуждите на балнео и спа центрове, спа хотелите, рехабилитационните лечебни заведения и санаториумите и пр., което се осъществява от центрове за професионално обучение (ЦПО), се извършва в рамките на професията за обучение „козметик“. И тъй като тази професия е доста отдалечена по своето съдържателно отношение от дейностите, които извършва изпълнителския персонал в сектора на балнео, спа и уелнес туризма, то се търсят временни и частични решения с включването на допълнителни, специализирани модули за обучение, чрез които бъдещия персонал да бъде подготвен за извършването на едни или други балнео, спа и уелнес процедури.

Във връзка с гореизложеното, основната цел на Проект „THERM“, чието точно наименование на френски език е **„CREATION D'UNE CERTIFICATION EUROPEENNE D'AGENT THERMAL (THERM)“, CONVENTION N° 2007 – 1965 / 001 – 001 LE3 MULPRO** (респективно на български език – **„Създаване на Европейски сертификат за термален агент (THERM)“, Договор N° 2007 – 1965 / 001 – 001 LE3 MULPRO**), е да създаде на европейско ниво, квалификация (разбирана като професия за обучение), която да е валидирана и в трите страни, участнички в Проекта, за да се получи признаване на необходимите умения, които трябва да притежават лицата, желаещи да осъществяват балнеолечебни, калоелечебни, таласотерапевтични и други топлинни процедури. Проектът се изпълнява по **Програма „Леонардо да Винчи“** на

Европейския съюз, осъществявана и финансирана чрез Изпълнителната агенция на ЕС за аудиовизия, образование и култура – **EACEA**.

Горепосочената професионална квалификация (професия за обучение) ще бъде основана на три рамкиращи референционни документи: по отношение опита на лицата, по отношение квалификацията на лицата и по отношение на тяхното обучение. Тези три рамкиращи референционни документи, чието формално наименование е представено по-нататък в настоящата статия, е предвидено да бъдат изготвени в съответствие с Подхода базиран на компетенциите (Подхода базиран на уменията)¹. А самата квалификация (професия за обучение) ще бъде включена в Европейската квалификационна рамка

¹ На английски език този подход е известен под наименованието „Skills-Based Approach“, а на френски език като „Approche par Compétences“.

(European Qualification Framework – EQF) и ще бъде позиционирана в съответствие едно от осемте нива на Европейската мета-рамка за професионално обучение. Предвижда се също да получи определен брой кредити в съответствие с Европейската система за трансфер на кредити при професионалното образование и обучение (ESCVET). Този брой кредити ще бъдат разпределени по определен брой сертифицирани модули за обучение. Ще бъде изработена и възприета стандартна процедура, която да позволява валидизиране на знанията и уменията, придобити чрез неформално учене. Във всяка една от страните-партньори по Проекта, професионалната квалификация (професията за обучение) се предвижда да бъде отправена като предложение за включване в националните списъци (регистри) на професиите за обучение.

The cover features the logos of the European Union (Leonardo da Vinci) and the Therm project (N° de projet 13498-LLP-2007-BG-LMP). The title is written in red and black text. The background is a blue and green gradient with the word 'Therm' repeated in a stylized font. At the bottom, it says 'Mars, 2008' and includes a small disclaimer: 'Ce projet a été financé avec le soutien de la Commission européenne. Cette publication n'engage que son auteur et la Commission n'est pas responsable de l'usage qui pourrait être fait des informations qui y sont contenues.'

The cover features the logos of the European Union (Leonardo da Vinci) and the Therm project (N° de projet 13498-LLP-2007-BG-LMP). The title is written in red and black text. The background is a blue and green gradient with a stylized graphic of a hot spring or steam rising from a mountain. At the bottom, it says 'Ноември, 2008' and includes a small disclaimer: 'Този проект е финансиран с подкрепата на Европейската агенция. Този публикационен материал не е отговорен за използването на информацията, съдържаща се в него.'

Фиг. 1 Заглавни страници на част от продуктите (документите), изготвени по Проект „ТЕРМ”

Поради факта, че работните места в сферата на балнео, спа и уелнес туризма са и сезонни по своя характер¹, то по линия на Проект „ТЕРМ” ще бъдат положени усилия за създаване на „мостове” със сходните по квалификация професии в сферата на сестринските грижи. Тези две вида работни дейности са от една и съща област на професионална мобилност. Оптимизацията на пътищата за професионално обучение, чрез включването на сърцевинни дисциплини

¹ Сезонност в предлаганите и заемани работни места се наблюдава преди всичко във Франция, където мнозинството от балнео, спа и уелнес центрове предлагат своите услуги в период март – ноември, а през зимния туристически сезон прекратяват своето функциониране, тъй като се използват за нуждите на масовия ски туризъм и от маркетингови съображения френските курорти не желаят да смесват двата вида клиенти – ски туристите и балнео, спа и уелнес посетителите.

за обучение, които са общи за обучението по тези два вида професии и квалификации, ще насърчи придобиването на двойна квалификация. А това е важен фактор за осигуряване едновременно на гъвкавост и сигурност (“flexicurity”) на работните места за тези, които са решили да получат професионално обучение и да започнат кариера като сезонно заети в сферата на балнео, спа и уелнес туризма.

Консорциумът от организации, воден от ЮЗУ „Неофит Рилски” включва три вида организации-членки във всяка една от страните партньори по Проекта, а именно: (i) работодателски организации, кои представляват балнео, спа и уелнес центрове, хотели, здравни заведения и прочие институции; (ii) университетите и (iii) други видове обучаващи организации с опит в

подготовката на документация за професионално обучение.

Консолидираният бюджет на Проект „ТЕРМ“, т.е. бюджетът за всички партньори е с размер на **401 189 Евро**, от които финансирането (субсидията) от ЕС е в размер на **295 905 Евро**. До момента е получено, предвиденото по договора между ЮЗУ и Изпълнителната агенция на ЕС по образование, аудиовизия и култура, 40% - първо плащане от предвидените средства от ЕС или – **118 362 Евро (0.40 x 295 905 Евро)**. От тази сума, съгласно същия договор и съответните под-договори с всички организации-партньори по Проекта, са направени по 40% първи плащания към всички организации-партньори. Последните са 11 на брой, а заедно с ЮЗУ „Неофит Рилски“ (организация-промотор на Проект „ТЕРМ“), организациите-партньори по Проекта са общо 12, както следва:

- 1.Български съюз по балнеология и СПА туризъм - България;
- 2.GIP FIRAG – Франция – Проектен координатор;
- 3.Greta Savoie – Франция;
- 4.Les thermes nationaux d’Aix les Bains – Франция;
- 5.Federation thermale et climatique Rhone Alpes (Rhnoe Alpes Therme) – Франция;
- 6.ЮЗУ „Неофит Рилски“ – България – бенефициент и промотор на Проекта;
- 7.„Шарк 2001“ ООД – България;
- 8.САПИ – България;
- 9.Universite de Medecine et Pharmacie “Gr. T. Popa” – Румъния;
10. Assotiatia “Partner” – Румъния;
11. OPTBR – Румъния;
12. proInovation – Германия – Оценител на изпълнението на Проекта;

Продължителността на **живота на Проекта** е от **две години**: 01.01.2008 до 31.12.2009 г., като обхваща **три фази**, а именно:

- Фаза I – на първоначални проучвания за необходимостта от професионално обучение на лицата, извършващи балнеолечебни,

калолечебни, таласотерапевтични и други топлинни процедури (от януари до юни 2008 г.);

- Фаза II – на изследване, концептуализация и изработване на новата европейска система за сертифициране, предмет на Предмет на Проект „ТЕРМ“, която включва споменатите вече по-горе три рамкиращи референционни документи (от юли 2008 до юни 2009 г.);

- Фаза III – на операционализиране и промотиране на предложения чрез Проект „ТЕРМ“ нов начин за професионално обучение в страните-партньори по Проекта; дифузия и популяризиране на резултатите (основните документи) на Проекта (от юли 2009 до декември 2009 г.).

Фаза I включва изработването на проектни резултати (документи) 1 и 2, както следва:

➤ **R1** : Проучване за необходимостта от професионално обучение на лицата, извършващи балнеолечебни, калолечебни, таласотерапевтични и други топлинни процедури във всяка една от трите страни партньори по Проекта: България, Румъния и Франция. Проучванията се фокусират върху икономическата ситуация в под-сектора на балнеоложкия, спа и уелнес туризма; върху ангажираността на трите страни по отношение на този вид стопанска дейност; върху нуждите за наемане на персонал; върху необходимостта от обучение на персонала и върху политиките на публичните (държавните) институции в тази област.

➤ **R2** : Европейски синтез на проучванията, осъществени в трите страни-партньори (България, Румъния и Франция) за необходимостта от професионално обучение на лицата, извършващи балнеолечебни, калолечебни, таласотерапевтични и други топлинни процедури. Този синтез се предвижда да бъде разпространен във всяка една от страните-партньори, така че действащи организации по проекта да могат да го приспособят, в

крайна сметка, към своите нужди, тъй като именно на споделения опит се разчита да бъде изградена предвидената нова професионална квалификация.

Фаза II предвижда изработването на проектни резултати (документи) 3 и 4, както следва:

➤ **R31**: Европейски референционен документ (справочник) за професионалните дейности, осъществявани от лицата, извършващи балнеолечебни, калолечебни, теласотерапевтични и други топлинни процедури;

➤ **R3.2**. Европейски референционен документ (справочник) за сертифициране на компетенциите на лицата, извършващи балнеолечебни, калолечебни, теласотерапевтични и други топлинни процедури;

➤ **R3.3**. Европейски референционен документ (справочник) за знанията (практики, методологии, концепции, взаимовръзки) на лицата, извършващи балнеолечебни, калолечебни, теласотерапевтични и други топлинни;

➤ **R4**: Реализирането на колективна работа по педагогическите ресурси, налични във всяка една от трите страни. Тези ресурси се предвижда да бъдат описани и предоставени посредством уеб портал за достъп и разпространение пред една по-широка аудитория.

Фаза III предвижда изработването на проектни резултати (документи) 5 и 6, както следва:

➤ **R5**: Създаването на типова процедура и съответстващи й инструменти, които да позволяват прилагането на практика на валидизирането на опита (респективно на квалификацията) на лицата, извършващи балнеолечебни, калолечебни, теласотерапевтични и други топлинни процедури. Ще бъде изготвен и европейски спецификационен наръчник, който да позволи реализирането и прилагането на типовата процедура.

➤ **R6**: Програма за обучение на обучители във всяка една от трите страни с цел трансфер на резултатите и по-специално на референционния документ за сертифициране на компетенциите и портала за достъп до информационните ресурси.

От така описаните резултати, към края на месец **ноември 2008 г.**, по линия на Проект „ТЕРМ“ са **реализирани следните документи**, представени по-долу като заглавия на български и френски език:

- Проучване на необходимостта от професионално обучение на лицата, извършващи балнеолечебни, калолечебни, теласотерапевтични и други топлинни процедури в България – *Un état des lieux des besoins de professionnalisation des agents de soins thermaux en Bulgarie.*

- Проучване на необходимостта от професионално обучение на лицата, извършващи балнеолечебни, калолечебни, теласотерапевтични и други топлинни процедури във Франция – *Un état des lieux des besoins de professionnalisation des agents de soins thermaux en France*

- Проучване на необходимостта от професионално обучение на лицата, извършващи балнеолечебни, калолечебни, теласотерапевтични и други топлинни процедури в Румъния – *Un état des lieux des besoins de professionnalisation des agents de soins thermaux en Roumanie*

- Европейски синтез на проучванията, осъществени в България, Франция и Румъния за необходимостта от професионално обучение на лицата, извършващи балнеолечебни, калолечебни, теласотерапевтични и други топлинни процедури – *Une synthèse européenne des 3 états des lieux des besoins de professionnalisation des agents de soins thermaux en Bulgarie, France et Roumanie.*

- Европейски референционен документ (справочник) за

професионалните дейности, осъществявани от лицата, извършващи балнеолечебни, калолечебни, теласотерапевтични и други топлинни процедури – Un référentiel européen des activités professionnelles de l'agent de soins thermaux

- Европейски референционен документ (справочник) за сертифициране на компетенциите на лицата, извършващи балнеолечебни, калолечебни, теласотерапевтични и други топлинни процедури – Un référentiel européen de certification de l'agent de soins thermaux

- Адрес на уеб сайта на проекта : http://www.asociatia-partener.ro/projet_therm

Същите са предоставени за ползване и по-нататъшно обсъждане на Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО), институцията натоварена с провеждането на държавната политика в тази област, както и на Българска туристическа камара в качеството ѝ на една от най-големите работодателски организации в сферата на туризма, която работи активно по проблемите на професионалното обучение и образование в сферата на туризма в България.

Използвана литература:

- 1.) Доклад за напредъка по Проект „ТЕРМ” (работен вариант) – публична част;
- 2.) Резултати (документи), изработени по Проект „ТЕРМ”:
http://www.asociatia-partener.ro/projet_therm
- 3.) http://eacea.ec.europa.eu/llp/results/2007/documents/subprogrammes-results/2007_leonardo_compendia.pdf